

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.15.2023.8043>

ალექსანდრე ორბელიანი და იმერეთი
Imereti and Alexander Orbeliani

ნინო ვახანია

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი

Nino Vakhania
Sokhumi State University
Georgia, Tbilisi

აბსტრაქტი

ალექსანდრე ორბელიანი ჩვენი მწერლობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წარმომადგენელია. 1832 წლის შეთქმულების მეთაურსა და საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის მგზნებარე მებრძოლს აკაკი წერეთელი ფანატიკოს პატრიოტად მოიხსენიებს. „ძალიან მომწონს იმერეთი და მიყვარს იმერლებიო“, – უთქვამს ალექსანდრე ორბელიანს ახალგაზრდა აკაკისთვის. რომანტიკოს მწერალს მიაჩნდა, რომ ქართული სული უფრო კარგად იყო შემონახული იმერეთში, ვიდრე აღმოსავლეთ საქართველოში.

ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, კირილე ლორთქიფანიძე, სერგეი მესხი და სხვა ქართველი 60-იანელები დიდი სითბოთი და გულწრფელი პატივისცემით მოიხსენიებენ ალექსანდრე ორბელიანს.

მწერლის შემოქმედებაში იმერეთი სამ ასპექტშია ნაჩვენები: ერთი, როგორც იმერული (ნამდვილქართული) სიმღერების (დიდინების) შემქმნელ-შემომნახველი კუთხე, მეორე, პოლიტიკურ ასპექტში – მოთხოვნილია კრწანისის ომში იმერეთის მონაწილეობის პერიპეტეები და მესამე, იმერეთსა და იმერლებს ვხედავთ დაკითხვის ოქმებში, რომლებიდანაც შესაძლებელია დაახლოებითი სიზუსტით გაირკვეს იმერეთის როლი 1832 წლის შეთქმულებაში.

ალექსანდრე ორბელიანი სანდო და მართალი მთხრობელია. მან იცის სიმართლე წარსულის შესახებ ცოცხალი ინფორმატორების მონათხრობითაც. მაშასადამე, მისი თხზულებები თანამედროვე მკითხველისათვის მრავალმხრივად საყურადღებო, მათ შორის – მხატვრულ-დოკუმენტურ თხზულებებში იმერეთის ცხოვრების ასახვით.

საკვანძო სიტყვები: XIX საუკუნის ქართული მწერლობა, ალექსანდრე ორბელიანი, 1832 წლის შეთქმულება.

ABSTRACT

Alexander Orbeliani is one of the important representatives of our literature. Akaki Tsereteli refers to him as a „fanatic“ patriot, known for leading the conspiracy of 1832 and tirelessly fighting for Georgia’s independence. „I like Imereti and I love you, Imerlebi“, Alexander Orbeliani said to a young Akaki. The romantic writer believed that the Georgian spirit was better preserved in Imereti than in Eastern Georgia.

Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Kirile Lortkifanidze, Sergey Meskhi, and other Georgians of the 19th century spoke of Alexander Orbeliani with great warmth and sincere respect.

In the writer’s literary legacy, Imereti is depicted from three perspectives. Firstly, as a bastion of Georgian (Imerian) folk songs and laughter. Secondly, from a political standpoint – the author acquaints us with the role of the Imereti army in the Krtsanisi War. And thirdly, through interrogation protocols (specifically, Alexander Orbeliani’s responses to the investigative commission’s questions), we can discern Imereti’s role in the 1832 conspiracy. Alexander Orbeliani is a reliable and truthful storyteller, drawing on firsthand accounts to reveal the truth about historical events. Therefore, his works are highly significant for modern readers, particularly in portraying the life of Imereti through both journalistic and artistic-documentary narratives.

Keywords: Georgian writing in the 19th century, Alexander Orbeliani, conspiracy of 1832.

XIX საუკუნის საქართველოში ერთ-ერთი მტკივნეული თემა გახლდათ საქართველოს ერთიანობის საკითხი. დამპყრობელმა შემოსვლისთანავე მოიმარჯვა „გათიშე და იბატონეს“ პოლიტიკა და საქართველოს ცალკეულ კუთხეებში გააჩაღა სეპარატიზმის აგიტაცია. ყველაზე ხელსაყრელი ამ მხრივ ის კუთხეები აღმოჩნდა, რომელთაც თავიანთი ენა ჰქონდათ (სამეგრელო და სვანეთი), თუმცა არც სხვა მხარეებს მორიდებია მტერი. ალექსანდრე ორბელიანი ერთ-ერთი პირველთაგანია ქართველ მოღვაწეთაგან, რომელიც მთლიანი საქართველოს გულშემატკივარია და ერთიანობის პროპაგანდისტი. იმერეთი მისთვის დასავლეთ საქართველოსთან ასოცირდება. ამიტომაც იმერეთთან განსაკუთრებული სიყვარული აკავშირებს, ნამდვილ-ქართველებად სწორედ იმერლებს მიიჩნევს. ამ ჭრილში ალექსანდრე ორბელიანი ნაკლებადაა შესწავლილი. შევეცადე წარმომეჩინა ის ძირითადი ეპიზოდები, რომლებშიც ასახულია რომანტიკოსი მწერლის დამოკიდებულება იმერეთთან.

აკაკი წერეთელი, რომელიც ფანატიკოს პატრიოტს უწოდებდა ალექსანდრე ორბელიანს, თავის პუბლიცისტურ წერილებში დაუფარავი სიმპათიითა და სიყვარულით იხსენებს 1832 წლის შეთქმულების მეთაურს.

ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, კირილე ლორთქიფანიძე, სერგეი მესხი, სხვა ქართველი სამოციანელები უაღრესად გულთბილად, გულწრფელი პატივისცემით მოიხსენიებენ ალექსანდრე ორბელიანს.

როცა 1869 წელს ჟურნალ „მნათობში“ დაიბეჭდა ალექსანდრე ორბელიანის „ასპინძის ომი“, კირილე ლორთქიფანიძე ქუთაისში სწერდა ერთ მეგობარს: „ძალიან მომეწონა ალ. ჯამბაკურ-ორბელიანის სტატია „ასპინძის ომზედ“. უდრტვინველად ვერ წაიკითხავს კაცი ამ სტატიას. მარტო ამ სტატიის წაკითხვისთვისაც გამოიწერდა კაცი მნათობს“ (ქსიმ, ფონდი №569).

რუსეთიდან ახალდაბრუნებული აკაკი წერეთელი და ალექსანდრე ორბელიანი პირველად ერთმანეთს 1862 წელს, „ცისკრის“ რედაქტორის, ივანე კერესელიძის ოჯახში შეხვდნენ. სწორედ მაშინ უთქვამს საქართველოს ერთიანობის მქადაგებელ მწერალს ახალგაზრდა პოეტისთვის: „ძალიან მომწონს იმერეთი და მიყვარს იმერლები! ქართველობა ჯერ კიდევ იქ უფრო წმინდად არის შენახული. აქ კი ყველაფერი: ენა, ზნე, ჩვეულება, თითქმის გადასხვაფერებული გვაქვს. ასე გასინჯეთ, რომ სიმღერასაც ვეღარ ვახერხებთ ქართულად... ბაიათებსა და შიქასტებს გაეპკვიეთ“ (წერეთელი 2023: 20). იმერული ჩანგური და ზე დღილინი სულ სხვა არისო...

აკაკი წერეთელი და ივანე კერესელიძე მერე ალექსანდრე ორბელიანს სტუმრებიან შინ. მხიარულად მიმიღო დიდის პატივით, – იგონებს აკაკი, – ის ძალიან საყვარელი ვინმე იყო და საქართველოც განსხვავებულად უყვარდა. ხოლო როცა მხცოვანმა მწერალმა კვლავ მიიწვია შინ ჭაბუკი პოეტი (რათა სტუმარს თავისი ზღაპარი „სნეული და მკურნალი“ წაეკითხა მასპინძლისთვის), მაშინაც კიბის თავზე მიჰგებებია, ჩვეულებრივი სიყვარულითა და ალერსით მიუღია. აკაკის არასოდეს დავიწყებია „ეგზარხოსის მოედანზე სვეტებიანი სახლი“ (წერეთელი 2023: 213), სადაც ალექსანდრე ორბელიანი ცხოვრობდა.

სტატიაში „ფიქრები ბუხრის წინ“ აკაკი წერეთელი ალექსანდრე ორბელიანთან სხვა, რამდენიმე წლის შემდეგდროინდელ შეხვედრას იხსენებს. განსაკუთრებით აღნიშნავს მხცოვანი მოღვაწის პატრიოტიზმს, ერთიანი საქართველოს სიყვარულსა და გულშემატკივრობას. „მის დროში ძვირათ სადმე მოიპოვებოდა ჩვენში მისთანა სამშობლოს მოყვარული კაცი! მისი გულის თქმა და მისი სულის დგმა საქართველო იყო. ყოველი კუთხე ჩვენის ქვეყნისა და ყოველი თემი, გინდ შორეულიც ყოფილიყოს, მისთვის გაურჩევლათ, ერთნაირათ საფიქრებელი, საზრუნველი და საყვარელი იყო“ (წერეთელი 2023: 251).

ალექსანდრე ორბელიანი, როგორც „ძველი ქართველი, წმინდა, პატიოსანი“, დახატულია აკაკის პოემა „ვორონცოვშიც“.

უნდა ითქვას, რომ ხელშესახებად ჩანს ალექსანდრე ორბელიანისა და აკაკი წერეთლის მსოფლმხედველობის, სხვადასხვა საკითხზე შეხედულებათა მსგავსება. ცალკეული მიგნებები თუ მინიშნებები ამ თემაზე სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებობს, მაგრამ, ვფიქრობთ, ეს საკითხი საგანგებოდაა საკვლევი.

ბველის, თავისთავადობის, საკუთარი იდენტობის მოტრფიალე მწერალს არ გამორჩენია ჩვენი, „ქართული მუსიკის სპეციფიკა“ (ევგენიძე 1982: 117). ალექსანდრე ორბელიანმა მოითხოვა ქართული მუსიკის დაცვა უცხოური, უფრო – აღმოსავლური გავლენებისგან. ქართული მუსიკისთვის ნიშანდობლივი თვისებები, მწერლის აზრით, დასავლეთ საქართველოში უფრო იყო შენარჩუნებული, ვიდრე აღმოსავლეთში (ჯაგოდნიშვილი 1986: 19-24). 1861 წლის „ცისკრის“ №1-ში გამოქვეყნებულ ვრცელ სტატიაში „ივერიანელების გალობა, სიმღერა და ღიღინი“, რომელიც ზაქარია ჭიჭინაძემაც შეიტანა 1879 წელს გამოქვეყნებულ კრებულში „თ. ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანის ნაწერი და ოთხი ლექსი თ. ვახტანგ ვახტანგის-ძის ორბელიანისა“, ავტორი არაორაზროვნად ამბობს: „სხუათა შორის, ჩუენი გალობა, ანუ სოფლების სიმღერის ხმები სხუა ქუეყნებისას არ მიემსგავსება“ (ორბელიანი 2023: 100). მგონი, ამ „სხვა ქვეყნებში“ უშუალოდ დამპყრობლებს, რუსებს და მათ სიმღერას უნდა გულისხმობდეს. იქვე მწერალი გულისტკივილით შენიშნავს, რომ თანდათან ვივიწყებთ ორიგინალურს, გამორჩეულს, მხოლოდ ჩვენი კულტურის გამომხატველს: „რად დავივიწყეთ ეს ჩვენი მამაპაპების კარგი გალობა, სადაც გნებავდათ, ის ხელად სათქმელი?“ (ორბელიანი 2023: 100). ეს წუხილიც ჩრდილოელთა დამპყრობლური პოლიტიკის შედეგად მიგვაჩნია.

იმოწმებს და მკითხველს შეახსენებს რა გალობის სულხან-საბა ორბელიანისეულ განმარტებას, დიდი ლექსიკოგრაფის შორეული შთამომავალი ხაზს უსვამს, გამოკვეთს გალობის საეკლესიო, საღვთისმეტყველო წარმომავლობასა და დანიშნულებას. სტატიის სათაურშივე გამიჯნულია ერთმანეთისგან გალობა, სიმღერა და ღიღინი. გალობა, ავტორის აზრით, ეკლესიაში შესასრულებელი ხმაა, რომელშიც ღვთის დიდება და სამადლობელია გამოხატული.

მართლმადიდებლური ღვთისმსახურების ეს უმნიშვნელოვანესი რიტუალი დამდგარა გადასხვაფერების საფრთხის წინაშე. თუმცე კონკრეტულად არაფერია ნათქვამი მართლმადიდებელ დამპყრობელზე, მაგრამ სტრიქონებს შორის იკითხება შიში იმისა, რომ ძალა მოერევა „გაბეჩავებულ სიმართლეს“ (ვაჟა).

დასავლეთში, კერძოდ გურიაში, შეუნარჩუნებიათ ქართული გალობის თვისებურებები და ალექსანდრე ორბელიანს აუცილებლობად მიაჩნია, შეახსენოს გურულებს, რომ მათი მოვალეობაა ფხიზლად ყოფნა, რათა გაუძღონ ყოველგვარ ზეგავლენას და არ დაკარგონ ორიგინალური ქართული გალობა. საყურადღებოა, რომ ჟურნალში გამოქვეყნებულ სტატიაში წერია: „გამიგონია გურიელები კიდევ თურმე გალობდნენ მამაპაპის გალობასა? ღვთის გულისათვის გურიელებო, ჩუენი დიდი ხელმწიფის სადღეგრძელოთ, თქუენ მაინც ნუ დაივიწყებთ თქუენი მამაპაპის ეკკლესიების გალობასა: იმ ღუთის საიამოვნოს, წყნარსა და მშვიდობიანსა გალობასა, რომელიცა ის ხმა მოგვაგონებს, ჩუენსა კეთილსა ქრიასტიანობრივსა ნამდვილსა“ (ორბელიანი 2023: 100). ხოლო ზაქარია

ჭიჭინამის მიერ გამოქვეყნებულ კრებულში სიტყვების „ჩუენი დიდი ხელმწიფის სადღეგრძელოდ“ ნაცვლად ვკითხულობთ: „ჩუენი სამშობლოს და ენის სადღეგრძელოდ“. არ ვიცით, გამომცემელმა თვითნებურად შეცვალა ტექსტი თუ ხელთ ჰქონდა განსხვავებული ხელნაწერი (ხელნაწერს ჩვენამდე არ მოუღწევია). როგორც უნდა იყოს, ეს ცვლილება ორივე შემთხვევაში მაინც ალექსანდრე თრბელიანის საზოგადო განწყობის მანიშნებელი და ცხადად ამრეკლავია.

აქვე მწერალი იხსენებს ოცდაათი წლის წინანდელ შემთხვევას, როცა შობის წინა ღამეს ქუჩიდან საუცხოო სიმღერა შემოესმათ და თეკლა ბატონიშვილი მიხვდა, რომ მომღერლები იმერლები იქნებოდნენ. ამოიყვანეს მომღერალ-მგალობლები და, მართლაც, იმერლები აღმოჩნდნენ: „კარგა ხანი აღარ გაუშვით. ბევრი კარგი სიმღერები და ღიღინები ვათქმევინეთ იმერული. იმათმა მშუენიერმა სხუა და სხუა სიმღერებმა და ღიღინებმა დიდად გვასიამოვნეს...“ (თრბელიანი 2023: 107). მწერალი ერთმანეთისგან განარჩევს სიმღერასა და ღიღინსაც და მიიჩნევს, რომ აღმოსავლეთ საქართველოს ხმები სიმღერებია, იმერული ხმები კი – ღიღინები. აი, რას წერს ავტორი: „საკვირველია, რომ არაფერში არ მიემსგავსება იმერული ხმები საქართველოს ხმებსა (ქართლ-კახეთისას – ნ. ვ.), რომელნიცა იმერულსა ხმებსა ღიღინებად უხმობთ და საქართველოს ხმებთა სიმღერად“ (თრბელიანი 2023: 107).

მწერალი ყველა ქართული ხმის (აღმოსვლურ-დასავლურის) ერთად შეკრებისა და ნოტებზე გადაღებისკენ მოუწოდებს მცოდნეთ და შესაძლებლობას არ უშვებს ხელიდან, კვლავ საქართველოს ერთიანობა იქადაგოს, ამით კი დაუპირისპირდეს ყველას, ვისაც ქვეყნის დაშლა-დანაკუწება სურს.

„...რა შეედრება ჩუენს მამაპაპის სიმღერისა ხმებსა, რომელიცა ჩუენი ამდენი ათასობით წლების ხმოვანება, მხოლოდ ჩუენი კუთვნილი საკუთარი გალობანი, სიმღერები და ღიღინები დაგვიმტკიცებს, რომ ჩუენი საქართველოს და იმერეთის ერნი არიან ძველი ივერიანელების შვილის შვილები, ვითარცა პიტალოს ოქროდგან, პიტალო ოქრო გამომდნარი და ამის შემდეგ გვმართებს თავის მოწონება თუ როგორ?“ (თრბელიანი 2023: 108).

ავტობიოგრაფიული ნაწერებიდან ვიგებთ, რომ თეკლა ბატონიშვილის განთქმულ ბაღში (დაახლოებით, დღევანდელი ბოტანიკური ბაღი) ოჯახს ჰყოლია იმერელი მებაღეები, რომელთა ღიღინებსაც სიამოვნებით უსმენდნენ ხოლმე გასართობად თავშეყრილი ახალგაზრდებიც.

არანაკლებ საყურადღებოა იმერეთის დახატვა ალექსანდრე თრბელიანის მიერ პოლიტიკის ჭრილში. ამ თვალსაზრისით უაღრესად საგულისხმო თხზულებაა „აღამამადხანის შემოსვლა ქ. ტფილისში“. საუბარია იმაზე, რომ ერეკლემ კრწანისის ომამდე იმერეთიც გაიერთა. როგორც ცნობილია, ოფიციალურად იმერეთი ქართლ-კახეთის სამეფოს არ შეერთებია, ამ „გაერთებაში“ იგულისხმება ის სამხედრო გადატრიალება,

რომელიც იმერეთის სამეფო კარზე მოეწყო და რომლის ძალითაც 1790 წელს იმერეთში ერეკლე II-ის შვილიშვილი, სოლომონ II-დ წოდებული, დავით არჩილის ძე გამეფდა. სხვათა შორის, იმავე წელს იმერეთიდან დესპანები მოსვლია ქართლ-კახეთის მეფეს და დაიდო კიდევ „ივერიელთა ერთობის ტრაქტატი“, რომელიც ითვალისწინებდა ქართლის, კახეთის, იმერეთის, ოდიშისა და გურიის გაერთიანებას საერთო მტრის წინააღმდეგ. ექვსი მუხლისგან შემდგარ ტრაქტატს ხელს აწერდნენ მეფე ერეკლე, დედოფალი დარეჯანი, კათალიკოსი ანტონი და ვიცე-კანცლერი სოლომონ ლიონიძე. ამ დესპანებზე საუბრობს ალექსანდრე ორბელიანი სხვა თხზულებაში („დაღისტნიდან ლეკების გამოსვლა ახალციხეში“).

„აღამამდხანის შემოსვლაში“ ომის წინ მეფე გამოთქვამს იმედს, რომ სოლომონი იმერეთიდან 10 000 მებრძოლს შემოაშველებს. ალექსანდრე ორბელიანის თქმით, ათი ათასი ვერა, მაგრამ სამი ათასი კაცი ნამდვილად ჩამოვიდა იმერეთიდან საბრძოლველად. ისინი გადამწყვეტ ჟამს ჩაერთნენ ომში, თავდადებით იბრძოლეს, დიდი ერთგულება გამოიჩინეს და ერეკლეს იმედი გაამართლეს თურმე. მეფეს უბრძანებია:

„ჩემო სოლომონ! რაც შენ და შენმა იმერლებმა ვაჟკაცობა გამოიჩინეთ, მეტი ვაჟკაცობა აღარ იქნება. მართალია, კარგა იმერლები დაგვაკლდა, მაგრამ საუკუნო სახელი კი დაგრჩათ“ (ორბელიანი 2023: 29). ამ სიტყვებით, ამ მაძლობით გამოუსტუმრებია მეფეს შვილიშვილი ქალაქში, თუმცა სიფრთხილით მაინც აყრის ბრძანება დაუბარებია დედოფალთან და ქალაქელებთან. დიდი ოსტატობით არის აღწერილი, როგორ არ იჯერებენ თბილისში დარჩენილები აყრის აუცილებლობას, როგორი იმედი აქვთ მეფის უძლეველობისა.

საგანგებოდ აღნიშვნის ღირსია ის გარემოება, რომ, ნაწარმოების მიხედვით, სოლომონ მეფე მხოლოდ მოტყუებითა და მზაკვრობით გააბრუნეს იმერეთში. საქართველოს მტრებმა კი ხალხში ხმა გაავრცელეს, „იმერლებმა გვიღალატეს, თორემ ამ დილით მახარობელი არ მოგვივიდა, რომ აღამამდხან აიყარა და საჩქაროთ წავიდაო?“ (ორბელიანი 2023: 34). მწერალი დასაბუთებულად უარყოფს ამ ბრალდებას. იმერელთა ერთი ნაწილის ღალატია ნაჩვენები აკაკი წერეთლის პოემაში „კიკოლას ნაამბობი“. ალექსანდრე ორბელიანის მტკიცებით კი, იმერეთს ერეკლე მეფისთვის და, მაშასადამე, საქართველოსთვის, არ უღალატია. მოხდა სამწუხარო გაუგებრობა. ამინდმაც (საშინელი ნისლი ყოფილა იმ დღეს, 11 სექტემბერს თბილისში) თითქოს საგანგებოდ ქართველთა საწინააღმდეგოდ, მტრის გამარჯვებას შეუწყო ხელი.

იმერეთის (საქართველოს სხვა კუთხეებისაც) განსაკუთრებული იმედი ჰქონდათ 1832 წლის შეთქმულებს. თეიმურაზ ლორთქიფანიძე, ძმები ჩიჯავაძეები, წერეთელი... ალექსანდრე ორბელიანმა დაიახლოვა, გაანდო მათ მომავალი აჯანყების გეგმა და ისინიც აქტიურად ჩაერთნენ ბრძოლისათვის სამზადისში.

სავარაუდოდ, იმერეთის როლი და ადგილი შეთქმულებაში და შემდეგ დაგეგმილ, მაგრამ განუხორციელებელ აჯანყებაში გაცილებით უფრო

მასშტაბური უნდა ყოფილიყო, ვიდრე ეს დაკითხვის მასალებიდან ჩანს. „როგორც სხვა ბევრი რამის დაფარვა მოახერხეს შეთქმულთ, უეჭველია, რომ აქაც ბევრი რამ დამალეს“ (გოზალიშვილი 1935: 71). იმერეთის შეთქმულებს, როგორც ჩანს, თეიმურაზ ლორთქიფანიძე მეთაურობდა. იგი აქტიურად მონაწილეობდა 1819-20 წლების იმერეთის აჯანყებაში, ხოლო დამარცხების შემდეგ გაქცეულა. 1831 წელს თბილისში მყოფს გაუცნია შეთქმულების მეთაური ალექსანდრე ორბელიანი და მისგან დავალებებიც მიუღია. ამის შესახებ დაწვრილებით წერს თამაზ ჯოლოგუა (ჯოლოგუა 2023: 313).

უფრო ნაკლები ვიცით ძმები ჩიჯავაძეებისა და წერეთლის შესახებ, თუმცა დაკითხვის ოქმებში მათი გვარების გაელვებაც მრავლისმთქმელია.

1820 წელს ახალგაზრდა ალექსანდრე თავის ბატალიონთან ერთად გაემგზავრა იმერეთის „დასამშვიდებლად“, – როგორც თვითონ წერს. ჯერ კიდევ იუნკერი, ემორჩილებოდა, ცხადია, მეთაურის ბრძანებას. თუმცა, როგორც ჩანს, რამე განსაკუთრებული აქტიურობა ბრძოლაში არ გამოუჩენია. აკი ამ აჯანყების მონაწილე ლორთქიფანიძეს უმეგობრდება 10-11 წლის შემდეგ და ანდობს შეთქმულთა საიდუმლოს. ამ ადამიანების სულიერი კავშირი შეუძლებელი გახდებოდა, ალექსანდრე ორბელიანს რომ იმერლები ჰყოლოდა დახოცილი.

ავტობიოგრაფიულ თხზულებებში, ჩვეულებრივ, დაწვრილებით აღწერს ხოლმე ლაშქრობებში მონაწილეობას. მხოლოდ იმერეთში ყოფნას იხსენებს ერთი წინადადებით. უფრო ის ეჩქარება, მოყვეს, დაბრუნებულს რა სასიყვარულო თავგადასავლები გადახდა. მგრძნობიარე გულის პატრონი მთლიანად სიყვარულს შეუპყრია. ფაქიზი სულიერი სამყარო იმითაც მყდავნდება, რომ მთელი სიცოცხლე აწუხებდა, უდიდეს ცოდვად მიიჩნევდა და ინანიებდა იმას, ერთხელ, ომში ერთი ჩეჩენი რომ შემოაკვდა. იმერეთიდან დაბრუნების შემდეგ მალე ცოლი შეირთო და საერთოდ უარი თქვა სამხედრო სამსახურზე. არ იყო კაცის კვლა ალექსანდრე ორბელიანის საქმე. გზნებასა და აღფრთოვანებას მხოლოდ სამშობლოს მტრის წინააღმდეგ ომი თუ მოჰგვრიდა...

და უყვარდა ფანატიკურად ერთიანი საქართველო, გამორჩეულად მაინც იმერეთი. იმერეთის ხსენებაზე სიამოვნების ღიმილი მოერეოდა, „ძალიან მომწონს იმერეთი და მიყვარს იმერლები! ქართველობა ჯერ კიდევ იქ უფრო წმინდად არის შენახულიო“, – წრფელად უმჟღავნებდა აკაკი წერეთელს გულისნადებს...

დამოწმებული ლიტერატურა

- გოზალიშვილი 1935: გოზალიშვილი გ., 1832 წლის შეთქმულება, ტომი I. თბილისი, 1935.
- ევგენიძე 1982: ევგენიძე ი., ქართული რომანტიზმის საკითხები. თბილისი, 1982.
- ორბელიანი 2023 ა: ორბელიანი ა., ადამაჰმადხანის შემოსვლა ქ. ტფილისში, თხზ. სრ. კრებ. ხუთ ტომად, ტომი III. თბილისი, 2023.
- ორბელიანი 2023 ბ: ორბელიანი ა., ივერიანელების გალობა, სიმღერა და ლიდინი, თხზ. სრ. კრებ. ხუთ ტომად, ტომი II. თბილისი, 2023.
- ქსიმ: ნიკო ბერძენიშვილის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდი, №569
- წერეთელი 2023 ა: წერეთელი ა., ფიქრები ბუხრის წინ, თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად, ტომი XIII. თბილისი, 2023.
- წერეთელი 2023 ბ: წერეთელი ა., უკანასკნელი პასუხი, თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად, ტომი XIII. თბილისი, 2023.
- წერეთელი 2023 გ: წერეთელი ა., ორი შეხვედრა, თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად, ტომი XIII. თბილისი, 2023.
- ჯაგოდნიშვილი 1986: ჯაგოდნიშვილი თ., ქართული ფოლკლორისტიკის სათავეებთან. თბილისი, 1986.
- ჯოლოგუა 2023: ჯოლოგუა თ., შენიშვნები და კომენტარები, ა. ორბელიანი, თხზულებათა სრული კრებული ხუთ ტომად, ტომი V, თბილისი, 2023.